

Яцканич Н.М.
*старший викладач,
Ужгородський національний університет*

СЕМАНТИЧНА ГРАМАТИКА В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ/ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

З часів появи поняття «граматика іноземної мови» побутувала думка, що вона відображає самотність та специфіку свого народу і, як наслідок, повинна стати предметом вивчення у навчальних закладах. Проте власне граматики не має нічого абсолютного, вона залежить від мети, яку переслідують в процесі її опанування, та від засобів, які використовують для вивчення. Її не існує «єдиної» граматики, а ціла їх низка в рамках однієї мови, оскільки завжди існувало й два типи граматичних видань: наукові та навчальні, які, всупереч існуючій думці, створювали для окремої аудиторії, а не для загальної.

В даній науковій публікації автор прагне представити певну концепцію «семантично-експресивної граматики», адже, на нашу думку, під час навчання не завжди є можливим досконало опанувати теоретичні засади іноземної мови (або граматики).

Важливим фактором в процесі розгляду питання змісту дисципліни, безперечно, є соціальні умови її вивчення, які залежать не лише від керівництва освітнього закладу та виконання навчального плану педагогами. Ми, без сумніву, відзначаємо важливість вищевказаних чинників, але змушені констатувати й факт існування цілої їх низки, не менш вагомих, в процесі вивчення іноземної мови. Ще зовсім нещодавно пропозиції щодо вирішення даної проблематики полягали, насамперед, в покращенні функціонування закладів освіти, однак питання змісту навчання залишається й досі відкритим.

Навчальний процес передбачає дві складові, тісно пов'язані між собою (зміст та методи навчання), й залежить, зокрема, від факторів, які безпосередньо впливають на всіх його учасників, а саме – вагомості, користі та доцільності вивчення даної дисципліни. Очевидним є й той факт, що вищевказані поняття не є тотожними, коли мова йде про керівництво навчального закладу, викладачів чи то ж студентів. Проте вони безпосередньо впливають на організацію всього процесу навчання та забезпечують високі результати в опануванні дисципліни або ж, у разі необхідності, пояснюють його невдачі.

Серед усієї сукупності вищевказаних умов варто виокремити три наступні, які, на нашу думку, є основними під час вивчення граматики іноземної мови. Першою та домінуючою варто вважати можливість використовувати набуті навички. Коли мова йде про вміння розмовляти та писати іноземною мовою, факт оволодіння цією навичкою ніколи не підтверджується спроможністю виконувати тренувальні вправи на практичних заняттях. Не слід бути впевненим в тому, що ґрунтовне знання функціонування певної системи покращує вміння комунікувати іноземною мовою, адже, як стверджує значна кількість науковців, зовсім необов'язково вміти проводити детальний аналіз, щоб вільно висловлюватися та спілкуватися. Наступною важливою умовою ефективності навчального процесу автор називає його послідовність. В жодному випадку викладач не повинен «перебігати» від однієї навчальної системи до іншої, від одного виду умінь до іншого, не акцентуючи увагу на багажі знань, який студент вже засвоїв в минулому сам особисто або ж завдяки дорослому поколінню, яке його оточує та формує певні «образи» цих навичок. Отже, порадимо

дотримуватися певного порядку (традицій) в процесі навчання. Третьою, не менш важливою умовою є дисциплінарність. Викладачі повинні взяти до уваги той факт, що вирішення проблемних питань вивчення мови знаходиться поза межами їх дисципліни.

Новий метод у вивченні граматики іноземної мови в першу чергу полягає у визначенні прогалін під час залучення інших методів. На даному етапі, вважаємо доцільним протиставити дві основні концепції в процесі навчання граматичному матеріалу: морфологічну, що акцентує свою увагу на тлумаченні мовних форм, та семантичну, зосереджену власне на змісті. Відмітимо, що в сучасній педагогіці привалює залучення методу морфологічної граматики, який спрямований на визначення конкретних форм: утворення слів, поділ на частини мови (морфологія) довкола чітко визначених граматичних категорій (іменник, прикметник, дієслово, прислівник), правила взаємодії цих форм та побудову речень (синтаксис). З цієї точки зору вивчення граматики, іноземна мова розглядається як сукупність форм, які необхідно засвоїти.

Розглянемо питання семантичної граматики, яка, варто відзначити, не заперечує існування правил та необхідності їх дотримання, проте намагається пов'язати ці форми зі значенням, залежно від того, з якою метою їх використовують. Тут розрізняють граматику висловлювання, граматику мовних явищ та граматику роздумів.

ГраMATика висловлювання повинна розглядатися з точки зору категорій, що відповідають змісту комунікації, порівнюючи засоби, які дозволяють її відображати.

ГраMATика мовних явищ констатує, що не слід задовольнятися виключним визначенням категорій, й тоді виявляється, що форми, які служать для їх вираження, спричиняють появу особливих змістових явищ, в залежності від яких, вони використовуються в тій чи іншій ситуації, в тому чи іншому контексті.

Кожна граматка вважається з'ясувальною, проте існує багато прийомів для роз'яснень. Розрізняють історичні пояснення, які трактують феномен, відповідно до його походження; функціональні, які висвітлюють процес формування слів (морфологія та деривація) та правила їх взаємодії; семантичні, які окреслюють відмінності між різними методами вираження однієї інтенції. Й саме останній тип тлумачень намагається змалювати світогляд, що пропонує певна категорія, та чисельні змістові явища, які вона здатна продукувати. Мова йде про роз'яснення, які спонукають до роздумів та міркувань.

З педагогічної ж точки зору залучення методу семантичної граматики повинно не лише надати соціального підґрунтя процесу вивчення іноземної мови, а й розтлумачити та продемонструвати як саме слід навчати іноземній мові, щоб змусити зрозуміти той факт, що різні мовні категорії служать для засвоєння механізмів висловлювання, які дозволяють чітко змалювати, розповідати та аргументувати, досконало володіючи іншомовною компетенцією.

Список використаних джерел:

1. Аракин В. Д. Типология языков и проблема методического прогнозирования / В. Д. Аракин. – М.: Высшая школа, 1989. – С. 78–97.
2. Пассов Е. И. Основы методики обучения иностранным языкам / Е. И. Пассов. – М.: Русский язык, 1977. – 216 с.
3. Пассов Е. И. Условно-речевые упражнения для формирования грамматических навыков / Е. И. Пассов. – М.: Просвещение, 1978. – 128 с.
4. Филипова Т. И. Принцип систематизации при обучении грамматике / Т. И. Филипова. – М., 2002. – 240 с.

5. Сысоев П. В. Нужна ли нам грамматика, и если нужна, то какая? / П. В. Сысоев // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 2. – С. 31–35.

6. Терлецька Л. Нові тенденції навчання іноземної мови на Заході. – Вісник романо-германської філології / За ред. Кеменя В. П. – Вип. 4. – Дрогобич, 2009. – С. 169-175.